

Remissvar från Institutionen för Tema – *Barn Alla tiders föräldraskap* – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38)

Den aktuella utredningen *Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv* (SOU 2022:38) har på uppdrag av regeringen gjort en översyn av och granskat föräldraskapen i syfte att undersöka möjliga förändringar avseende regler om föräldraskap. Syftet med uppdraget har varit att bidra till "en mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldrans ansvar som är anpassade till olika familjekonstellationer".

Vi har läst utredningen med stort intresse och ser positivt på att utredningen på tydligt sätt tar avstamp i ett barnrättsperspektiv. Mot bakgrund av den variation som idag utmärker familjeliv och föräldraskap är det ett angeläget uppdrag och en viktig utredning.

Utredarna pekar på och resonerar kring nya former av familjebildning, bortom den traditionella mamma-pappa-barn-konstellationen, och hur dessa nya sätt att "göra familj" har bidragit till förändrade normer och konventioner för vad som utmärker föräldraskapets innebörder och familjemedlemmars ansvar och rättigheter visavi varandra. Den genomlysning som görs av nya familjekonstellationer, som exempelvis stjärnfamiljer och regnbågsfamiljer, bidrar också till att synliggöra dilemman och oklarheter som exempelvis det sociala föräldraskapets betingelser och grunder. Behovet av förändrad lagstiftning är generellt sätt tydligt presenterat.

Våra frågor:

Vi har två specifika frågor till den aktuella utredningen, som rör; 1) utredning av vem som fött barnet i relation till internationella adoptioner, 2) definitionen av social förälder och mer specifikt, om definitionen också omfattar familjehemsförälder.

1. *Angående förslaget: Om det inte är känt eller är oklart vem som har fött ett barn som inte har fyllt 18 år och som har sin hemvist i Sverige ska socialnämnden ha en lagstadgad skyldighet att försöka utreda detta (s 422)*

Utredningen föreslår att socialnämnder ska ha en lagstadgad skyldighet att biträda barn med att få rättsligt bestämt vem som har fött barnet med utgångspunkt i barnets rätt att få klarhet om sitt ursprung, och med hänvisning till artikel 8 i Europakonventionen och artikel 7 i barnkonventionen, vilket enligt utredningen omfattar rätten att få kännedom om båda sina föräldrar. De situationer då detta i första hand kan vara relevant enligt utredningen är när barnet har invandrat till Sverige och inte kan styrka föräldraskapet för den som har fött barnet.

Vi vill påminna om att det finns en annan grupp av barn och unga, vilkas rätt till klarhet om sitt ursprung också behöver tillgodoses – de internationellt adopterade. Även om det i dessa fall inte handlar om att fastställa ett rättsligt föräldraskap är det inte sällan oklart vem som har fött barnet. För vissa ursprungsländer, t ex Kina, gäller att den övervägande majoriteten adopterade barn inte har någon

information om någon av sina biologiska föräldrar. Att få hjälp att ta reda på vem som har fött dem är sannolikt av stort värde för enskilda adopterade, även om många adopterade är över 18 år när de börjar söka sina rötter. Adopterades rätt till hjälp med att söka information om sina biologiska föräldrar har tidigare framförts av flera organisationer för internationellt adopterade.

Att reda ut vem som har fött ett barn som blivit internationellt adopterat till Sverige kan också ses som ett viktigt led i strävan att gå till botten med oegentligheter som förekommit i adoptioner till Sverige och att förhindra framtida oegentligheter.

2. *I utredningen lyfts barns relationer till sociala föräldrar fram och vi är generellt positiva till att sociala föräldrar adresseras i utredningen. Utredningen specificerar att uppdraget har varit att ”ta ställning till om barns rätt till sociala föräldrar behöver stärkas” (s. 43).*

Definitionen på sociala föräldrar i utredningen är: ”en person med vilken barnet har en relation som motsvarar den mellan barn och föräldrar” samt att en sådan relation endast kan uppstå om personen i fråga ”har bott tillsammans med barnet under en inte obetydlig del av barnet liv och under den tiden också tagit ett sådan omfattande ansvar för barnet omsorg och fostran som normalt följer med ett föräldraskap” (s. 52). I sammanhanget nämns inte familjehemsföräldrar trots att de, givet ovan definition, kan ses som sociala föräldrar. Vi undrar därför om barnets rätt till sociala föräldrar inkluderar familjehemsföräldrar? Vidare, baserat på resonemanget i 14.7.5 om att sociala föräldrar ska få en självständig talerätt i frågor om umgänge, gäller det också familjehemsföräldrar? Även här verkar det som att man inte tänkt på familjehemsföräldrar. Mot bakgrund av ett barnrättsperspektiv betonas att det är ”angeläget att barnet har fullgoda förutsättningar att efter en separation eller en förälders dödsfall upprätthålla en nära relation till samtliga vuxna som barnet betraktar som sina föräldrar” (s 691). Om familjehemsföräldrar kan inkluderas i kategorien sociala föräldrar, hur kan det tänkas påverka analysen av eventuella konflikter mellan barnets rättsliga föräldrar och tidigare familjehemsföräldrar, konflikter som i förlängningen kan påverka barnets rätt till umgänge med sociala föräldrar? Vidare, om familjehemsföräldrar inte anses ingå i kategorin sociala föräldrar, hur tänker man att barns rätt till umgänge med dessa, i vissa fall betydelsefulla anknytningspersoner, ska garanteras?

Med vänliga hälsningar

Judith Lind, lektor, tema Barn

Madeleine Wirsén, bitr lektor, tema Barn

Karin Zetterqvist Nelson, prof, tema Barn